

บทความวิชาการ

ผลกระทบของการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

ต่อเด็กป่วยโรคเรื้อรังและแนวทางการดูแล

The impact of the coronavirus disease 2019 (COVID-19) Pandemic on children
with chronic diseases and guidelines for providing care

ศิริพร ชาวสุรินทร์* จินตนา เกษมศิริ** วัชรภรณ์ เชี่ยววัฒนา***

สุปรีดา มณีปิ่นดี**** นิสารัตน์ ชูชาญ*****

Siriporn Chaosurin* Jintana Kasemsiri** Watcharaporn Chewwattana***

Supreeeda Manipantee**** Nisarath Chuchan*****

บทคัดย่อ

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ถือว่าเป็นโรคระบาดใหญ่ทั่วโลก (Coronavirus pandemic) ซึ่งเป็นเวลามากกว่าหนึ่งปีแล้วที่ประชาคมโลกต้องเผชิญกับสถานการณ์นี้ และจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก ซึ่งการแพร่ระบาดนี้ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างกว้างขวางทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และรวมถึงระบบบริการสุขภาพที่ต้องปรับเปลี่ยนการจัดการบริการในการรักษาใหม่ให้สอดคล้องกับมาตรการของภาครัฐเพื่อยับยั้งการระบาดของโรค เช่น การล็อกดาวน์ การจำกัดจำนวนคนในการรวมกลุ่ม การเว้นระยะห่างทางสังคม เป็นต้น และเพื่อประโยชน์ต่อผู้รับบริการมากที่สุด โดยมีการจัดให้มีระบบการบริการสุขภาพระยะไกล (distance-delivered care) เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ป่วย แต่อย่างไรก็ตามด้วยเหตุนี้ก็ส่งผลทำให้ผู้ป่วยสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้ยากลำบากมากขึ้น โดยเฉพาะในเด็กป่วยโรคเรื้อรังที่ต้องมีการติดตามอาการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจทำให้มีการรักษาที่ล่าช้าหรือเกิดการหยุดชะงัก ส่งผลทำให้ความรุนแรงของโรคที่เป็นอยู่เพิ่มขึ้นหรือมีผลต่อภาวะสุขภาพของเด็กในระยะยาวได้ ดังนั้นในช่วงที่มีการระบาดนี้ทีมสุขภาพจึงควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ในเด็กป่วยโรคเรื้อรังและวางแผนแนวทางการดูแลให้มีความชัดเจนและเหมาะสม

คำสำคัญ: ผลกระทบโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019/ COVID-19/ เด็กป่วยโรคเรื้อรัง/ แนวทางการดูแล

*Corresponding author อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์

มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช E-mail: siriporn_ch@nmu.ac.th

**อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

****ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

*****ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

Abstract

The coronavirus disease 2019 (COVID-19) outbreak is considered a global pandemic. It has been more than a year since the global community has been faced with this situation and the spread is still uncontrollable. This epidemic has had a wide impact on society, both socially, economically, and including the health service system that has to adjust the provision of new treatment services in accordance with government measures to prevent the spread of the disease, such as lockdown, limiting the number of people in a group, social distancing, etc., and for the benefit of service recipients as much as possible by providing a distance-delivered care to facilitate the patient. However, because of this, it makes more difficult for patients to access health services. Especially in children with chronic illnesses that require continuous monitoring of symptoms that may cause delayed treatment or interruption. That will increase the severity of the disease or affect the health of the child in the long term. Therefore, during this epidemic, healthcare teams should understand the potential impact of chronically ill children and establish clear and appropriate care guidelines.

Keywords: Impact of Coronavirus disease 2019/ COVID-19/ Children with chronic diseases/ Guidelines for providing care

บทนำ

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ถูกรายงานต่อองค์การอนามัยโลกในช่วงเดือนธันวาคม ค.ศ. 2019 ในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเกิดจากเชื้อไวรัส Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 (SARS-CoV-2) ซึ่งเป็นเชื้อไวรัสในตระกูลเดียวกับไวรัสที่ทำให้เกิดโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันร้ายแรง (Severe Acute Respiratory Syndrome, SARS) และโรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (Middle East Respiratory Syndrome, MERS) (วรวิฑูรี เกรียงบุรพา, 2563) เชื้อไวรัสโคโรนาก่อให้เกิดโรคที่มีความรุนแรงแตกต่างกันขึ้นอยู่กับระบบภูมิคุ้มกันของแต่ละคน ผู้ติดเชื้อส่วนใหญ่มักไม่มีอาการหรือมีอาการเพียงเล็กน้อย เช่น มีไข้ ไอ มีเสมหะ และอ่อนเพลีย เป็นต้น แต่จะมีผู้ติดเชื้อบางส่วนที่มีอาการและอาการแสดงที่รุนแรง คือ หายใจลำบากและมีภาวะระบบทางเดินหายใจล้มเหลวเฉียบพลัน โดยมักพบในกลุ่มเสี่ยงสูง ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป และผู้ที่มีโรคประจำตัว โดยเชื้อไวรัสชนิดนี้จะติดต่อผ่านทางละอองขนาดเล็กที่มีเชื้อปะปนอยู่จากการสัมผัสโดยตรงหรือการสูดดมละอองฝอยเข้าไป นอกจากนี้ยังสามารถติดต่อผ่านทาง fecal-oral transmission ได้ (สุรียา همانมานะ, โสภณ เอี่ยมศิริถาวร, และ สุนนมาลย์ อุทัยมกุล, 2563) จึงทำให้มีการติดเชื้อได้ง่ายและแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วไปเกือบทุกประเทศทั่วโลก องค์การอนามัยโลกได้ออกประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นโรคระบาดใหญ่ทั่วโลก (Coronavirus pandemic) โดยจากรายงานสถานการณ์ในปัจจุบัน ณ วันที่ 14 มิถุนายน 2564 พบว่ามีการแพร่ระบาดไปแล้ว 192 ประเทศ จำนวนผู้ติดเชื้อประมาณ 175, 913, 947 ราย และมี

ผู้เสียชีวิตแล้วมากถึง 3,800,607 ราย ส่วนในประเทศไทยพบว่ามีกรายงานยอดผู้ติดเชื้อทั้งสิ้น 199,264 ราย และมีผู้เสียชีวิต 1,466 ราย (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2564) การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ในครั้งนี้ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนทั้งโลกเข้าสู่ยุคความปกติใหม่ (New normal)

ความปกติใหม่ คือ รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต (ชัยศิริ ศรีเจริญวิจิตร, 2564) ในหลายประเทศมีการประกาศล็อกดาวน์เพื่อหยุดยั้งการแพร่ระบาดของโรค ทำให้แบบแผนการใช้ชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ การสวมหน้ากากเมื่อไปในพื้นที่สาธารณะ การเว้นระยะห่าง การกักตัวอยู่ที่บ้าน ทำงานที่บ้าน เรียนหนังสือที่บ้านเนื่องจากการปิดสถานศึกษาชั่วคราว รวมไปถึงสถานที่บริการต่างๆ เพื่อลดการแออัดของผู้คนและการแพร่กระจายของเชื้อ แม้แต่การให้บริการทางสุขภาพในโรงพยาบาลก็เป็นแบบความปกติใหม่เช่นกัน ได้แก่ การงดบริการที่คลินิกผู้ป่วยนอกบางแห่ง เปลี่ยนวิธีการตรวจจากเดิมที่ผู้ป่วยต้องมาที่โรงพยาบาลเป็นการโทรศัพท์ติดตามในผู้ป่วยรายที่ไม่มีอาการรุนแรง และจัดส่งยาให้ทางไปรษณีย์ เพื่อลดจำนวนผู้ป่วยที่ต้องมาโรงพยาบาล ลดความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อ ซึ่งเป็นวิธีการที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ป่วย แต่ในทางกลับกันจากสถานการณ์นี้ก็ส่งผลทำให้ผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ต้องมีการติดตามอาการอย่างต่อเนื่องนั้นเข้าถึงบริการทางสุขภาพได้ยากมากขึ้น และทำให้การรักษาหยุดชะงักหรือไม่ต่อเนื่องจึงทำให้ผู้ป่วยเกิดความเครียดและความวิตกกังวล โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ป่วยเด็กโรคเรื้อรังที่มีความพร้อมในการดูแลตนเองและขาดการควบคุมภาวะทางอารมณ์มักทำให้เกิดความรู้สึกรู้สึกวิตกกังวลเพิ่มขึ้นจากการรักษาที่ไม่แน่นอนหรือต่อเนื่อง เด็กเกิดความเครียด กลัว รู้สึกโดดเดี่ยวมากยิ่งขึ้นจากการที่ต้องอยู่แต่ที่บ้านและการเว้นระยะห่างทางสังคม นอกจากนี้ผู้ดูแลเด็กโรคเรื้อรังเองก็มีความวิตกกังวลเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีความรู้สึกไม่แน่นอนเกี่ยวกับอาการของเด็ก กลัวว่าตนเองจะดูแลได้ไม่ถูกต้องและส่งผลทำให้เด็กมีอาการแย่ลงได้

จากข้อมูลที่ผ่านมาในช่วงต้นจะเห็นได้ว่าการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อเด็กโรคเรื้อรังและผู้ดูแลในหลาย ๆ ด้าน แต่จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องนี้ในประเทศไทยพบว่ามีข้อมูลน้อยและยังไม่มีกรายงานผลการศึกษาที่ชัดเจน ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในประเด็นดังกล่าว โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในต่างประเทศและในประเทศเพื่อให้เกิดความรู้และเข้าใจ รวมถึงศึกษาแนวทางในการดูแลเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลเด็กป่วยโรคเรื้อรังและผู้ดูแล เพื่อให้เด็กป่วยโรคเรื้อรังได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องต่อไป

ผลกระทบของการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อเด็กป่วยโรคเรื้อรังและแนวทางการดูแล

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อเด็กป่วยโรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคปอดและระบบทางเดินหายใจ โรคหัวใจ โรคอ้วน และผู้ป่วยที่มีภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่องหรือใช้ยากดภูมิคุ้มกัน เป็นต้น โดยจะส่งผลกระทบมากหรือน้อยแตกต่างกันไปตามอาการของผู้ป่วยและความรุนแรงของโรค แต่ในบทความนี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะโรคเรื้อรังที่พบบ่อยในเด็กและเป็นโรคที่มีความเกี่ยวข้องกับการตายของเด็กที่ติดเชื้อ COVID-19 ซึ่งสามารถสรุปมาได้ 3 กลุ่มโรค โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. เด็กป่วยโรคหอบหืด

ผลกระทบเมื่อเด็กป่วยโรคหอบหืดเกิดการติดเชื้อ COVID-19

โรคหอบหืดเป็นโรคระบบทางเดินหายใจเรื้อรังที่พบบ่อยที่สุดในเด็ก โดยเด็กป่วยโรคหอบหืดระดับปานกลางถึงรุนแรงและเด็กป่วยโรคปอดเรื้อรัง เช่น โรคปอดเรื้อรังในทารกแรกเกิด (Bronchopulmonary dysplasia: BPD) และโรคซิสติกไฟโบรซิส (Cystic fibrosis) เป็นต้น อาจมีอาการและอาการแสดงของโรครุนแรงมากกว่าเด็กปกติเมื่อมีการติดเชื้อ COVID-19 เนื่องจาก 80% ของการเกิดอาการหอบหืดเกิดจากเชื้อไวรัส ซึ่งรวมถึงโคโรนาไวรัสด้วยโดยเชื้อจะไปกระตุ้นระบบทางเดินหายใจทำให้เกิดอาการหอบหืดและอาจทำให้เกิดภาวะปอดอักเสบเฉียบพลันได้ ส่วนในเด็กป่วยโรคปอดเรื้อรังโคโรนาไวรัสอาจทำให้โรคปอดกำเริบหนักขึ้น ในปัจจุบันยังไม่มีข้อมูลการศึกษาที่เพียงพอเกี่ยวกับความรุนแรงของการติดเชื้อ COVID-19 ในเด็กป่วยโรคหอบหืด แต่พบแนวโน้มการเจ็บป่วยรุนแรงหรือภาวะแทรกซ้อนสูงกว่าในเด็กป่วยโรคหอบหืดชนิดรุนแรงที่ไม่ได้ใช้ยาพ่นประจำเพื่อคุมอาการ ซึ่งลักษณะอาการทางคลินิกของการติดเชื้อ COVID-19 ในเด็กและผู้ใหญ่จะมีความแตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 1 (Boechat, Wandalsen, Kuschner, & Delgado, 2021)

ตารางที่ 1 ลักษณะอาการทางคลินิกของการติดเชื้อ COVID-19 ในเด็กและผู้ใหญ่

	เด็ก	ผู้ใหญ่
1. ไม่แสดงอาการหรือเจ็บป่วยเล็กน้อย	พบได้มาก	พบได้น้อย
2. อาการแสดงหลัก (เช่น มีไข้ ไอ หายใจลำบาก)	เหมือนกัน	เหมือนกัน
3. การติดเชื้อเฉียบพลันของระบบทางเดินหายใจส่วนบน	พบได้มากที่สุด	พบได้
4. การติดเชื้อเฉียบพลันของระบบทางเดินหายใจส่วนล่าง	พบได้น้อย	พบได้บ่อย
5. Wheezing	พบได้น้อย	พบได้น้อย
6. ARDS	พบได้น้อย (ในเด็กอายุ < 1 ปี)	พบได้ (อายุ > 65 ปี)
7. อัตราการติดเชื้อร่วมกับไวรัสระบบทางเดินหายใจอื่นๆ	พบได้มาก	พบได้น้อย
8. การเปลี่ยนแปลงภาพรังสีทรวงอก	โดยทั่วไปจะไม่ชัด	พบได้บ่อย
9. ความผิดปกติทางระบบประสาทและการแข็งตัวของเลือด	ยังไม่มีรายงาน	พบได้
10. การเพิ่มขึ้นของการอักเสบในผู้ป่วยที่รุนแรง	ใช่	ใช่
11. กลุ่มอาการของปฏิกิริยาการอักเสบทั่วไปอย่างรุนแรง	Multisystem Inflammatory Syndrome	cytokine storm
12. อัตราการตาย	น้อย	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าลักษณะอาการทางคลินิกของการติดเชื้อ COVID-19 สอดคล้องกับรายงานของชัยศิริ ศรีเจริญวิจิตร (2564) กุมารแพทย์โรคติดเชื้อที่กล่าวว่าผู้ป่วยเด็กที่ติดเชื้อ COVID-19 ส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90 มีอาการไม่รุนแรง และมักพบอาการเล็กน้อย เช่น ไข้ ไอ และปวดกล้ามเนื้อ เป็นต้น มีผู้ป่วยเด็กเพียงร้อยละ 5 ที่มีอาการรุนแรงหรือวิกฤติ เช่น ปอดอักเสบรุนแรง มีภาวะระบบทางเดินหายใจหรือระบบ

ไหลเวียนโลหิตล้มเหลว รวมถึงภาวะอวัยวะหลายระบบในเด็ก และผู้ป่วยเด็กสามารถพบการติดเชื้อแต่ไม่มีอาการได้ประมาณร้อยละ 4 ภาวะแทรกซ้อนพบได้น้อยและมักพบในผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงสูง เช่น เด็กอายุน้อยกว่า 1 ปี ผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคไต โรคปอดเรื้อรัง หรือภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่อง พบอัตราการเสียชีวิตประมาณร้อยละ 2

ผลกระทบของการระบาดต่อเด็กป่วยโรคหอบหืด

ในระหว่างที่มีการแพร่ระบาดส่งผลให้เด็กป่วยโรคหอบหืดไม่สามารถมาพบแพทย์เพื่อตรวจติดตามอาการที่โรงพยาบาลได้ตามปกติ เนื่องจากการประกาศล็อกดาวน์และโรงพยาบาลมีมาตรการลดจำนวนผู้ป่วยเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ จึงมีการปรับเปลี่ยนการดูแลเป็น ระบบการติดต่อสื่อสาร ที่สามารถรับ-ส่งข้อมูลภาพ (video conference) โดยแพทย์สอบถามอาการจากเด็กและผู้ดูแล มีระบบจัดยาส่งให้ทางไปรษณีย์ โดยอาจมีการนัดผู้ป่วยบางรายที่มีอาการรุนแรงหรือยังไม่สามารถควบคุมอาการได้มาตรวจรักษาที่โรงพยาบาล แต่อย่างไรก็ตามด้วยระบบบริการสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไปอาจส่งผลทำให้ผู้ป่วยรายใหม่ได้รับการวินิจฉัยและการรักษาที่ล่าช้า และผู้ป่วยเก่าบางรายขาดการติดตามรักษาจนทำให้อาการของโรครุนแรงมากยิ่งขึ้นได้

แนวทางการดูแลในสถานการณ์การระบาด

มีข้อเสนอแนะในการดูแลดังนี้คือ (ธนกร กาญจนประดับ, 2564)

- 1) พ่นยาสแตียรอยด์หรือยาประจำตัวเพื่อคุมอาการเป็นประจำตามแผนการรักษาของแพทย์ และควรมีการสำรองยาไว้อย่างน้อย 2 สัปดาห์
- 2) ห้ามหยุดยาหรือลดยาที่ใช้เองเพราะจะเสี่ยงต่ออาการหอบกำเริบ
- 3) หลีกเลี่ยงการเดินทางไปในสถานที่แออัด รักษาระยะห่างกับผู้อื่นเมื่อออกจากบ้าน และไม่ไปสัมผัสกับผู้ที่มีการป่วย
- 4) สวมหน้ากากอนามัยเมื่อออกจากบ้าน
- 5) หมั่นล้างมือให้สะอาดก่อนสัมผัสใบหน้าหรือรับประทานอาหาร
- 6) ติดตามอาการทางโทรศัพท์หรือ video conference และนัดพบในรายที่ไม่สามารถควบคุมอาการได้หรือมีอาการรุนแรง
- 7) ควรจัดให้มีการเยี่ยมบ้านหากเป็นไปได้

2. เด็กป่วยโรคอ้วน

ผลกระทบเมื่อเด็กป่วยโรคอ้วนเกิดการติดเชื้อ COVID-19

โรคอ้วนในเด็ก หมายถึง ภาวะที่มีการสะสมไขมันในร่างกายมากเกินไป (excess adiposity) โดยเกณฑ์การประเมินโรคอ้วนในเด็กไทยควรใช้กราฟน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูง (Weight for Height) จะมีความเหมาะสมที่สุด เนื่องจากใช้ง่ายและเป็นเกณฑ์ที่ได้จากผลการศึกษาเด็กไทยในแต่ละช่วงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลก การแปลผลว่าเป็นโรคอ้วน คือ $> +3$ SD1 (ศรินทร์ทิพย์ ขวพันธ์ และทองสวย สีทานนท์, 2561) ในการศึกษาของ Browne & et al. (2021) พบว่าโรคอ้วนกับการติดเชื้อ COVID-19 และระบบภูมิคุ้มกันมีความสัมพันธ์กัน โดยอธิบายว่า เด็กป่วยโรคอ้วนจะมีไขมันสะสมในร่างกายสูงทำให้มีระบบเมตาบอลิซึมในร่างกาย

ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างระบบภูมิคุ้มกันได้ลดลง เด็กกลุ่มดังกล่าวนี้จึงมีโอกาสเกิดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ COVID-19 ได้ง่ายกว่า และเมื่อมีการติดเชื้อเกิดขึ้นก็มักจะมีอาการที่รุนแรงมากกว่าในเด็กปกติทั่วไป เนื่องจากการตอบสนองของระบบภูมิคุ้มกันบกพร่องหรือทำงานได้ไม่ดี และอาจทำให้เกิดภาวะอักเสบของเนื้อเยื่อได้ในหลาย ๆ อวัยวะ นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กป่วยโรคอ้วนชนิดรุนแรงมักจะมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรังหรือมีโรคประจำตัว ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวานชนิดที่ 2 โรคหัวใจทางหลอดเลือดสมอง และโรคมะเร็งบางชนิด เป็นต้น

ผลกระทบของการระบาดต่อภาวะโภชนาการในเด็ก

จากการศึกษาที่ผ่านมาของ An, R. (2020) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการระบาดใหญ่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อโรคอ้วนในเด็ก ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงระหว่างเดือนเมษายน ค.ศ. 2020 ถึงเดือนมีนาคม ค.ศ. 2021 พบว่ามีความชุกของโรคอ้วนในเด็กเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 2.37 และพบว่ามีปัจจัยที่ส่งผลทำให้เด็กเกิดโรคอ้วนเพิ่มขึ้นในช่วงการแพร่ระบาดดังกล่าวได้เป็น 3 ประเด็นคือ

1) แบบแผนการใช้ชีวิตประจำวันที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคในหลายประเทศมีการล็อกดาวน์ สถานที่ให้บริการต่าง ๆ ปิดตัวลง จึงทำให้ต้องใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านเกือบตลอดเวลา รูปแบบพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงและทำให้เกิดโรคอ้วนในเด็กคือ

- พฤติกรรมการรับประทานอาหาร จากการศึกษาของ Teixeira & et al. (2021) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการเว้นระยะห่างทางสังคมต่อนิสัยการกินของเด็กและวัยรุ่นในช่วงการระบาดของ COVID-19 ในประเทศบราซิล พบว่าการเว้นระยะห่างทางสังคมส่งผลต่อนิสัยการกินของเด็กและวัยรุ่น โดยจะมีการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพลดลงโดยเฉพาะในครอบครัวที่มีเศรษฐกิจต่ำ และวัยรุ่นมีการรับประทานอาหารประเภทขนมกรุบกรอบ ขนมหวาน และน้ำหวาน/น้ำอัดลมบ่อยขึ้น นอกจากนี้ผลจากการล็อกดาวน์ทำให้การขนส่งอาหารมีปัญหาหรือหยุดชะงักและคนถูกจำกัดในการไปเลือกซื้ออาหาร จึงทำให้มีการบริโภคอาหารกึ่งสำเร็จรูปมากขึ้นด้วย (Ribeiro, Garcia, Dametto, Assuncao, & Maciel, 2020)

- การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันลดลง เช่น การทำกิจกรรมสันทนาการทั้งในและนอกสถานที่ และการออกกำลังกาย เป็นต้น ที่ไม่สามารถทำได้เหมือนปกติเนื่องจากการปิดของสถานศึกษา รวมไปถึงสถานที่ให้บริการต่าง ๆ ทำให้เด็กทำกิจกรรมได้ลดลงเพราะต้องอยู่แต่ที่บ้าน การเคลื่อนไหวร่างกายก็น้อย จึงเกิดความไม่สมดุลในการใช้พลังงานของร่างกาย

- แบบแผนการนอนเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ เมื่อเด็กใช้ชีวิตอยู่บ้านมากขึ้นจะมีการนอนไม่เป็นเวลา ต้องการนอนเมื่อไหร่ก็นอน มีการนอนกลางวันมากขึ้น และเด็กจะเข้านอนดึกขึ้น ซึ่งแบบแผนการนอนที่เปลี่ยนไปจะมีผลต่อระบบเมตาบอลิซึมของร่างกาย

2) ความเครียดและความวิตกกังวลที่เพิ่มสูงขึ้น การเว้นระยะห่างทางสังคมทำให้มีการทำกิจกรรมหรือมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมลดลง เกิดความรู้สึกเหงา โดดเดี่ยว นอกจากนี้ยังมีความวิตกกังวลและกลัวว่าตนเองจะมีติดเชื้อ ส่งผลให้ความเครียดในครอบครัวสูงขึ้นรวมไปถึงตัวเด็กด้วย ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพิ่มขึ้น

3) เศรษฐฐานะของครอบครัว โดยครอบครัวที่มีเศรษฐานะต่ำจะมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพลดลง ในช่วงการแพร่ระบาดผู้ปกครองต้องทั้งทำงานที่บ้านและดูแลเด็กไปด้วยเนื่องจากการปิดของสถานศึกษา ทำให้มีเวลาในการเตรียมอาหารน้อยลง จึงต้องรับประทานอาหารแบบกึ่งสำเร็จรูปมากขึ้นเพราะทำได้ง่าย สะดวก และใช้เวลาในการเตรียมน้อย แต่อาหารกึ่งสำเร็จรูปจะมีสารอาหารไม่ครบ 5 หมู่ และจะมีสารอาหารบางหมู่มากเกินไปเช่น คาร์โบไฮเดรต ไขมัน และโซเดียม เป็นต้น จึงทำให้เด็กเกิดโรคอ้วนได้เพิ่มขึ้น

จากการศึกษาที่ผ่านมาของ Maximilian Andreas Storz (2020) เกี่ยวกับการระบาดใหญ่ของ COVID-19 ต่อโรคอ้วนในเด็ก พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดโรคอ้วนในเด็กอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในช่วงการระบาดของ COVID-19 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดโรคอ้วนในเด็กขณะมีการแพร่ระบาดของ COVID-19

ปัจจัย	เพิ่มขึ้น	ลดลง
1.การถือค่านิยมและการจำกัดการเคลื่อนไหว	- การนั่งหรือนอนในกิจกรรมต่างๆ - การรับประทานอาหารกึ่งสำเร็จรูปและแปรรูป - การบริโภคขนมหวาน	- การเข้าถึงอาหารสด/ไม่แปรรูป - การเข้าถึงบริการดูแลสุขภาพ/การดูแลป้องกัน
2.การกักตัวอยู่บ้านและการเว้นระยะห่างทางสังคม	- เกิดความเครียด - ความยุ่งยากในการกักตัวอยู่บ้าน - พฤติกรรมการกินที่สัมพันธ์กับความเครียด	- การติดต่อแบบตัวต่อตัวกับเพื่อนร่วมชั้น เพื่อน และครู
3.การปิดสถานศึกษา	- เวลาอยู่หน้าจอ - รูปแบบการนอนผิดปกติ - น้ำหนัก	- การทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน - การเข้าถึงแหล่งบริการดูแลสุขภาพ
4.ความไม่ปลอดภัยของโรคระบาดและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ	- การสูญเสียรายได้ของผู้ปกครอง - ความรุนแรงในครอบครัวและเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ในวัยเด็ก	

แนวทางการดูแลในสถานการณ์การระบาด

เด็กป่วยโรคอ้วนถือเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยขึ้นในช่วงการระบาดของ COVID-19 และหากไม่ได้รับการดูแลหรือแก้ไขจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสมในเด็กและส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพในระยะยาวทำให้เกิดโรคเรื้อรังในอนาคตได้จึงเป็นเรื่องที่ต้องตระหนักถึง ไม่ควรปล่อยผ่าน โดยมีข้อเสนอแนะในการดูแลดังนี้คือ

- 1) ให้ความรู้และคำแนะนำแก่ผู้ดูแลเรื่องโภชนาการในเด็ก เลือกอาหารที่สะอาดปลอดภัย รมรงค์ให้ทำอาหารรับประทานเองซึ่งควรเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ และเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภค
- 2) แนะนำให้รับประทานอาหารที่ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน เช่น วิตามิน A และ D ที่ช่วยในการสร้างภูมิคุ้มกัน วิตามิน E, Zinc และ Selenium ช่วยในการบรรเทาอาการของไข้หวัด ส่วนไฟเบอร์และกรดไขมันที่จำเป็นจะช่วยให้การต้านทานการอักเสบและสร้างแอนติบอดี
- 3) จัดกิจกรรมให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการทำอาหาร ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดทัศนคติที่ดีในการเลือกรับประทานอาหารที่เหมาะสม และถือเป็นส่วนหนึ่งในการให้เด็กเกิดความสุข สนุกสนาน ส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในครอบครัว
- 4) ให้ความรู้และคำแนะนำแก่ผู้ดูแลในการจัดกิจกรรมสันทนาการและกิจกรรมการออกกำลังกายที่สามารถทำได้ที่บ้านอย่างปลอดภัยและเหมาะสมกับช่วงวัยเด็ก
- 5) จัดหาและเสนอแหล่งสนับสนุนหรือสถานบริการที่เด็กสามารถไปใช้ทำกิจกรรมหรือออกกำลังกายได้
- 6) ข้อเสนอเชิงนโยบายช่วงการระบาดของ COVID-19 คือ ควรมีการวางแผนในผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับทั้งรัฐบาล ทีมสาธารณสุข โรงเรียน และครอบครัวเพื่อวางแผนให้การดูแลเด็กโดยอาจจัดเป็นโปรแกรมการลดความอ้วนที่บ้าน และควรมีนโยบายเกี่ยวกับการรับประทานอาหารเช้าที่สะอาดปลอดภัยและช่วยในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน โดยออกเป็นแนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้ผลิตและผู้บริโภค

3. เด็กป่วยโรคมะเร็ง

ผลกระทบเมื่อเด็กป่วยโรคมะเร็งเกิดการติดเชื้อ COVID-19

เด็กป่วยโรคมะเร็งเป็นกลุ่มผู้ป่วยที่ระบบภูมิคุ้มกันในร่างกายที่ทำงานได้ไม่สมบูรณ์ ซึ่งการที่มีระบบภูมิคุ้มกันที่อ่อนแอทำให้ร่างกายไม่สามารถต่อสู้กับเชื้อโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงส่งผลทำให้เสี่ยงต่อการติดเชื้อ COVID-19 ได้ง่าย และหากมีการติดเชื้อแล้วอาจก่อให้เกิดอาการของโรคที่รุนแรงหรือมีการติดเชื้อในร่างกายนานกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กป่วยกลุ่มอื่นๆ แต่ยังไม่สามารถระบุข้อมูลได้อย่างชัดเจน โดยจากการศึกษาของ Greaves, M. (2020) เกี่ยวกับเด็กป่วยโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาวเฉียบพลันกลุ่มลิมโฟบลาสติก (acute lymphoblastic leukemia) ที่มีการติดเชื้อ COVID-19 พบว่าเด็กจะมีอาการที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถพบได้ตั้งแต่ไม่มีอาการหรือมีอาการเพียงเล็กน้อยไปจนถึงมีอาการที่รุนแรง และในปัจจุบัน The International Late Effects of Childhood Cancer Guideline Harmonization Group (IGHG) ได้มีประกาศคำแนะนำแนวทางการรักษาเด็กป่วยโรคมะเร็งที่มีการติดเชื้อ COVID-19 (Verbruggen & et al., 2020)

ผลกระทบของการระบาดต่อเด็กป่วยโรคมะเร็ง

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 ส่งผลทำให้มีการปรับระบบบริการสุขภาพแก่เด็กป่วยโรคมะเร็ง โดยพิจารณาถึงประโยชน์ของผู้ป่วยเป็นสำคัญในยุคความปกติใหม่ที่ต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคม และสอดคล้องกับที่องค์การอนามัยโลกระบุว่าแนวโน้มการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 อาจใช้เวลานานหลายปีกว่าจะกลับคืนสู่ภาวะปกติ ในช่วงเวลานี้เราอาจต้องประสบกับข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการสุขภาพแบบตัวต่อตัวอย่างต่อเนื่องในระยะยาว และเด็กป่วยโรคมะเร็งที่มีภูมิคุ้มกันในร่างกายต่ำไม่ควรมารับความเสี่ยงที่คลินิกในโรงพยาบาล จึงจัดให้มีระบบการบริการสุขภาพระยะไกล (distance-delivered care) (McLoone & et al., 2020) ด้วยระบบ video conference เพื่อติดตามอาการที่บ้านและจัดส่งยาให้ทางไปรษณีย์ ยกเว้นในรายอาการไม่คงที่ที่ต้องการติดตามการรักษาหรือตรวจวินิจฉัยเพิ่มเติมถึงจะนัดให้ผู้ป่วยมาที่โรงพยาบาล แต่การใช้ระบบบริการสุขภาพระยะไกลก็พบปัญหาว่ามีข้อจำกัดในการติดตามอาการหรือการตรวจวินิจฉัยที่ไม่สามารถทำได้ อย่างละเอียด จึงไม่ค่อยมีประสิทธิภาพมากนักในผู้ป่วยกลุ่มที่มีความซับซ้อนหลายระบบ การติดต่อผู้ป่วยไม่ได้จะทำให้การรักษาเกิดหยุดชะงัก เด็กป่วยและผู้ดูแลมีความเครียดและความวิตกกังวลเพิ่มขึ้นจากความรู้สึกละเลยของการรักษาและกลัวการติดเชื้อ COVID-19 ที่อาจทำให้อาการแย่ลง รวมไปถึงเกิดความรู้สึกเหงา โดดเดี่ยว และขาดกำลังใจเนื่องจากการเว้นระยะห่างทางสังคม นอกจากนี้ในผู้ป่วยรายใหม่ที่จะเข้ามารับการตรวจที่โรงพยาบาลก็ทำได้อย่างยากลำบากทั้งในเรื่องการเดินทางในช่วงล็อกดาวน์และการประสานงานเพื่อมาโรงพยาบาลเพราะมีการจำกัดจำนวนผู้ป่วยในโรงพยาบาล ซึ่งอาจส่งผลทำให้ผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยและการรักษาที่ล่าช้าได้ (Sullivan et al., 2020)

แนวทางการดูแลในสถานการณ์การระบาด

มีข้อเสนอแนะในการดูแลดังนี้คือ

- 1) การให้บริการสุขภาพระยะไกล ผู้ที่โทรศัพท์ติดตามอาการต้องทราบประวัติผู้ป่วยอย่างละเอียด มีความสามารถในการประเมินความผิดปกติที่เกิดขึ้นในผู้ป่วยอย่างรวดเร็วและให้คำแนะนำในการดูแล รวมถึงสามารถบอกอาการที่ผู้ป่วยต้องมารับการรักษาที่โรงพยาบาลได้โดยเร็ว
- 2) การปรับปรุงระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาล ได้แก่ จัดระบบการรักษาเด็กป่วยโรคมะเร็งที่ต้องมารับการตรวจที่คลินิกไม่ให้แออัดเกินไป ปรับระบบการจัดส่งยาให้มีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น อนุญาตให้ผู้ดูแลสามารถอยู่เฝ้าเด็กป่วยได้อย่างน้อย 1 คน ทำแผนการปฏิบัติที่ชัดเจนในเด็กป่วยโรคมะเร็งที่ติดเชื้อ COVID-19 และจัดบริการสุขภาพให้เด็กป่วยโรคมะเร็งสามารถเข้าถึงบริการได้เมื่อต้องการ
- 3) ควรมีการเตรียมผู้ดูแลให้สามารถประเมินอาการเด็กและให้การดูแลที่เหมาะสมได้ ซึ่งจะช่วยป้องกันภาวะแทรกซ้อนหรือผลที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว นอกจากนี้ผู้ดูแลต้องมีความรู้เกี่ยวกับโรคมะเร็ง ประวัติอาการของเด็ก อาการและอาการแสดงที่ผิดปกติที่ต้องรีบพาเด็กมาพบแพทย์
- 4) ให้คำแนะนำในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็กป่วย ได้แก่ การรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่และอาหารที่ช่วยในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน และนอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอ

5) รมั้ดระวังม่ให้เก้ดการติดเช้โดยม่ไปในสถานที่แอ้ดและปฏิบัติตนให้ถูกต้งเมื่อต้งไป
ในทีสาธารณะ

6) ประเมินความเครียดและความวิตกกังวลของเด็ป่วยและผู้ดูแล รวมถึงจัดหาแหล่งสนับสนุน
และหน่วยงานทีให้การดูแลด้านจิตใจและสังคม

สรุป

ในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จะส่งผลกระทบต่อเด็กป่วยโรคเรื้อรังทั้ง
ด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งทางด้านร่างกายพบว่าเด็กป่วยโรคเรื้อรังจะมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ COVID-19 ได้
ง่ายและอาจเกิดอาการของโรคได้นานหรือรุนแรงมากกว่าผู้ป่วยกลุ่มอื่น ๆ โดยเฉพาะในเด็กป่วยโรคมะเร็ง
เพราะมีระบบภูมิคุ้มกันต่ำ การเข้ารับบริการสุขภาพในโรงพยาบาลทำได้ยากขึ้นเนื่องจากมีข้อจำกัดตาม
มาตรการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ อาจมีผลทำให้เกิดการรักษาที่ไม่ต่อเนื่องหรือมีการหยุดชะงักอันจะ
ส่งผลให้อาการของโรคผู้ป่วยรุนแรงขึ้นได้ รวมไปถึงพบว่ามีอัตราเด็กป่วยโรคอ้วนเพิ่มขึ้นจากแบบแผนการ
ใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าหากไม่ได้รับการดูแลหรือแก้ไขจะนำไปสู่การเกิดโรคเรื้อรังอื่น ๆ และมีปัญหา
สุขภาพในระยะยาวได้ นอกจากนี้ยังพบว่าทางด้านจิตใจของเด็กป่วยโรคเรื้อรังและผู้ดูแลจะมีความเครียดและ
ความวิตกกังวลสูงขึ้น เนื่องจากความรู้สึกไม่แน่นอนเกี่ยวกับโรคและการรักษา มีความรู้สึกกลัวการติดเชื้อ
COVID-19 จะให้อาการแย่ง ร้สึกโดดเดี่ยวและขาดกำลังใจ ดังนั้นทีมสุขภาพจึงควรคำนึงถึงผลกระทบเหล่านี้
และให้การดูแลที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงอาจปรับระบบบริการสุขภาพให้มาพบแพทย์ได้เมื่อ
ต้องการ และมีระบบการติดตามเยี่ยมบ้านในเด็กป่วยโรคเรื้อรังเพื่อให้สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้อย่าง
ทั่วถึงและง่ายขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2564, มิถุนายน 14). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). สืบค้น
จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php>
- ชัยศิริ ศรีเจริญวิจิตร. 10 ข้อควรรู้เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ในเด็ก. สืบค้นจาก <https://www.sikarin.com/doctor-articles/10>
- ชนกร กาญจนประดับ. รู้เท่าทันโรคฮิตในเด็กกับ Covid-19. สืบค้นจาก <https://www.sikarin.com/doctor-articles/>
- วรารุณี เกรียงบุรพา. (2563). การติดเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 ในเด็ก. *บูรพาเวชสาร*, 7(1), 96-102.
- ศรินทร์ทิพย์ ขวพันธ์ และทองสวย สีทานนท์. (2561). การเสริมสร้างพลังอำนาจทางสุขภาพในเด็กโรคอ้วน.
วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 11(1), 1-15.
- สุรียา ฆามาณะ, โสภณ เอี่ยมศิริถาวร และสมณมาลย์ อุทัยมกุล. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
(COVID-19). *วารสารสถาบันบำราศนราดูร*, 14(2), 124-133.

- An, R. (2020). Projecting the impact of the coronavirus disease-2019 pandemic on childhood obesity in the United States: a microsimulation model. *Journal of Sport and Health Science*, 9(2020), 302-312.
- Boechat, J.L., Wandalsen, G.F., Kuschnir, F.C., & Delgado, L. (2020). COVID-19 and Pediatric Asthma: Clinical and Management Challenges. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(3), 1093; <https://doi.org/10.3390/ijerph18031093>.
- Browne, N.T., Snethen, J.A., Greenberg, C.S., Frenn, M., Kilanowski, J.F., Gance-Cleveland, B., ... Lewandowski, L. (2021). When Pandemics Collide: The Impact of COVID-19 on Childhood Obesity. *Journal of Pediatric Nursing*, 56(2021), 90-98.
- McLoone, J., Wakefield, C.E., Taylor, N., Johnston, K., Sansom-Daly, U.M., Cohen, J., Signorelli, C. (2020). The COVID-19 pandemic: Distance-delivered care for childhood cancer survivors. *Pediatric Blood & Cancer*, 67(12). 1-5. DOI: 10.1002/pbc.28715
- Greaves, M. (2020). COVID-19 and childhood acute lymphoblastic leukemia. *Pediatric Blood & Cancer*, 67(12). DOI: 10.1002/pbc.28481
- Ribeiro, K.S., Garcia, L.S., Dametto, J.S., Assuncao, D.F., & Maciel, B.L. (2020). COVID-19 and Nutrition: The Need for Initiatives to Promote Healthy Eating and Prevent Obesity in Childhood. *Childhood obesity*, 16(4), 235-237.
- Storz, M.A. (2020). The COVID-19 pandemic: an unprecedented tragedy in the battle against childhood obesity. *The Korean Pediatric Society*, 63(12), 477-482.
- Sullivan, M., Bouffet, E., Rodriguez-Galindo, C., Luna-Fineman, S., Khan, M.S., Kearns, P., ... Pritchard-Jones, K. (2020). The COVID-19 pandemic: A rapid global response for children with cancer from SIOP, COG, SIOP-E, SIOP-PODC, IPSO, PROS, CCI, and St Jude Global. *Pediatric Blood & Cancer*, 67(7), 1-12. DOI: 10.1002/pbc.28409
- Teixeira, M.T., Vitorino, R.S., Silva, J.H., Raposo, L.M., Aquino, L.A., & Ribas, S.A. (2021). Eating habits of children and adolescents during the COVID-19 pandemic: The impact of social isolation. *Journal of Human Nutrition and Dietetics*, 00(2021), 1-9. DOI: 10.1111/jhn.12901
- Verbruggen, L.C., Wang, Y., Armenian, S.H., Ehrhardt, M.J., van der Pal, H.J.H., van Dalen, E.C., ... Kremer, L.C.M. (2020). Guidance regarding COVID-19 for survivors of childhood, adolescent, and young adult cancer: A statement from the International Late Effects of Childhood Cancer Guideline Harmonization Group. *Pediatric Blood & Cancer*, 67(7) , 1-10. DOI: 10.1002/pbc.28702